

den moderne social-økonomiske skole vil måske nok savne noget i den, Erslev kender og tager hensyn til dennes arbejder og synspunkter, men de farver ikke helheden. — Næppe nogen tid er menneskets kundskab bleven udvidet i den grad som i det 16. årh., det begynder at finde sin plads midt i uendeligheden. Tidens storslagne personligheder præges på en gang af det faste og det svimlende. Den moderne kapitalismes tidsalder begynder, kommunistiske og socialistiske teorier fødes udaf de økonomiske forhold og finder næring hos de jødiske profeter og i ny testamente. Menneskerettighederne, som en lille forfulgt skare i middelalderen holdt i hævd, syntes at skulde blive alle de germanske folks ejendom med Luthers skrifter fra 1520, men de måtte søge fristed i Holland og i England og til sidst i Nordamerika med puritanerne.

Et udtryk fra gamle laugsskråer falder mig paa sinde: ærligt og loyalt. Det er et ærligt og loyalt kunstværk, Erslev her har ydet. Sådant arbejde ydes der ved Københavns universitet. Bedre får man det ingen steder.

L. Moltesen.

Der er for nylig udkommet to tyske bibliografiske Skrifter af Interesse. Det ene er Paul Herre; *Quellenkunde zur Weltgeschichte, unter Mitwirkung von A. Hofmeister og R. Stübe* (Leipzig, 1910). Det tilsigter en orienterende bibliografisk Oversigt over alle Tidsalderes og Landes historiske Litteratur, efter Oplysning i Fortalen nærmest i den Maalestok som ved tyske Universiteter gives i de „almindelige“ Forelæsninger. Den synes omhyggelig gjort; at vi Danske maa stille beskedne Fordringer med Hensyn til Omtalen af vor Litteratur, er vi jo vante til. Det kan fuldt ud billiges, at Forf. ikke ved enkelte Bemærkninger har villet give nogen Kritik af de anførte Værker; men det kunde sikkert have været nyttigt og vist næppe have taget altfor megen Plads, hvis der var henledet Opmærksomhed paa de vigtigste Anmeldelser af vedkommende Værk; der kunde derved være givet Vejledning om hvilke Bøger der har Interesse eller ikke. Slavisk og magyarisk Litteratur er helt udeladt. I meget er Dahlmann-

Waitz' Quellenkunde taget som Mønster for Ordningen. I Righoldighed kan Fortegnelsen ikke maales med de udmærkede bibliografiske Oversigter i Cambridge modern History's forskellige Bind, men den er jo langt mere overskuelig. Det andet Skrift er Hans F. Helmolt: *Ranke-Bibliographie* (Leipzig, 1910). Bogen falder i 3 Afsnit: En alfabetisk ordnet Fortegnelse over Rankes Skrifter, en Fortegnelse over dem, ordnet kronologisk efter deres Udgivelsesaar, og endelig — hvad der er det mest originale — en Fortegnelse over en stor Mængde Skrifter, der paa en eller anden Maade giver Oplysning om Rankes Liv eller Forfatterskab eller indeholder en Bedømmelse af dette; hist og her tilføjes enkelte Uddrag af disse Skrifter, hvilke vidner om Upartiskhed hos Bibliografiens Forfatter; han selv kalder dette Afsnit for et Forsøg paa en ræsonerende Bibliografi, og antyder for øvrigt, at hele Bogen er et Forarbejde til en Rankebiografi.

J. A. F.

Som en Del af den store af G. v. Below og F. Meinecke udgivne *Handbuch der mittelalterlichen und neueren Geschichte* (jfr. dette Tidsskrift 8. R. I., 183) har Professor i Strassburg Robert Holtzmann udgivet et omfattende Arbejde: *Französische Verfassungsgeschichte von der Mitte des neunten Jahrhunderts bis zur Revolution* (München u. Berlin, 1910). Forf. hævder, at den franske Forfatningsudvikling lige fra Forliget i Verdun 843 til 1789 danner en fortløbende sammenhængende Kæde; af Hensyn til de Svingninger, der dog faktisk har været til Stede inden for denne, har han imidlertid delt Fremstillingen i 3 Afsnit, af hvilke det første omfatter Lensvæsenets Tid 843—1180, det andet den voksende Kongemagt 1180—1437, det tredje det absolute Kongedømme 1437—1789. Inden for hvert af disse Afsnit er Indledningen systematisk, hver enkelt af de forskellige Statsmyndigheder og Forvaltningsinstitutioner behandles for sig. Hele denne Opstilling kan teoretisk fuldt ud forsvares, for saa vidt som Frankrigs Udvikling lige til Revolutionen er en Evolution uden pludselige Omvæltninger; men man kunde dog maaske have ønsket en yderligere kronologisk Leddeling særlig af det sidste